

Senterpartiets verdigrunnlag og politikk

Et studiehefte i
Senterpartiskolen

Innhold

Før vi begynner	s. 2
Innledning	s. 4
1. Senterpartiet vil bygge samfunnet nedenfra	s. 5
Senterpartiets verdigrunnlag	s. 5
Gode nærmiljø	s. 6
Helse og omsorg	s. 7
Beredskap i hele Norge	s. 8
Tjenester nær folk	s. 9
Spørsmål til diskusjon	s. 11
2. Jorden er en arv	s. 12
Forvaltertanken	s. 13
Fornybare naturressurser	s. 14
Bærekraftig matproduksjon: Senterpartiets matløft	s. 16
Klimapolitikk som virker	s. 17
Spørsmål til diskusjon	s. 18
3. Et levende folkestyre	s. 19
Lokalt sjølstyre	s. 19
Distriktsløftet	s. 20
Bypolitikk	s. 21
Kommunereform og tvang	s. 21
Spørsmål til diskusjon	s. 22
4. Rettferdig fordeling	s. 22
Utjevning og mindre forskjeller	s. 22
Mangfold og likestilling	s. 23
Velferd	s. 23
Økonomisk politikk	s. 24
Spørsmål til diskusjon	s. 25
5. Fred mellom folk og nasjoner	s. 26
Bistand	s. 26
Utenriks	s. 27
EU og EØS	s. 27
Internasjonal handel	s. 28
FN	s. 28
Flyktninger og innvandring	s. 29
Spørsmål til diskusjon	s. 30
6. Senterpartiet i regjering	s. 31

Før vi begynner

Om studieheftet

Studieopplegget er fleksibelt, men for godkjenning og rett til opplæringstilskudd kreves det **minimum fire hele klokketimer til sammen**, inkludert pauser. (Hvis dere f.eks. begynner kl 18 og slutter kl 21 regnes dette som tre studietimer, selv om dere har en innlagt kaffepause underveis.) Det er dessuten krav til minst fire deltagere, som er til stede minst 75% av tiden.

Strukturen i studieheftet

Dette studieheftet er delt opp i fem kapitler, og hvert kapittel er knyttet til overskriftene i Senterpartiets verdigrunnlag og vedtatte politikk. I tillegg er det tatt inn et sjettede kapittel om Senterpartiet i regjering. Studieheftet skal først og fremst presentere Senterpartiets overordnede verdier og politiske standpunkt, og invitere til refleksjon og dialog rundt verdier og politiske løsninger. Senterpartiets politikk er omfattende, derfor har det ikke vært mulig å gå inn på absolutt alle politiske saker i detalj. For en fullstendig oversikt over politikken, se: www.senterpartiet.no, for eksempel [Storingsprogram 2021-2025](#) og [Dette mener vi - fra A til Å](#)

Arbeidsformer kan variere, men studieheftet legger opp til bruk av studieringmetodikk. Derfor er det lagt inn mange spørsmål til refleksjon og diskusjon. Oppgaven til kurslederen er å legge til rette for god dialog, og sørge for at alle deltar aktivt. Studieopplegget kan gjerne kombineres med innledninger. Det er dessuten mange lenker til informasjon i studieheftet, som dere bør bruke aktivt. **Digitalt studiearbeid:** Det er tillatt å gjennomføre inntil 50% av studieopplegget elektronisk, ved bruk av telefon, Teams etc. Alle deltagerne må da være til stede samtidig. **NB: I 2022 er det gitt unntak slik at kurs kan være heldigitale fram til 30. juni.**

NB: Opplæringstilskudd utbetales per godkjent studietime, uavhengig av antall deltagere.

Viktig om frammøteliste:

Kursleder har ansvaret for å opplyse alle deltagere om at de blir ført opp på frammøteliste for kurs/opplæringstiltak, slik at deltagerne kan gi sitt samtykke. For kurs og studietiltak som mottar opplæringstilskudd i henhold til Lov om voksenopplæring er kursarrangør pålagt å føre frammøteliste som viser møtedatoer, varighet, deltagerens navn, fødselsår, kjønn og postnummer.

Frammøtelistene skal oppbevares i minst fem år. (Jfr. [Lov om voksenopplæring, forskriftens § 9.](#)) Senterpartiets Studieforbund behandler og oppbevarer frammøtelistene i henhold til [Lov om behandling av personopplysninger](#). Se også: www.senterpartiskolen.no og vår [Håndbok for studieledere](#).

Slik gjør vi det:

- **Meld inn kurset/studiearbeidet i [Kursportalen](#)**
- **Ta en titt på godkjent [studieplan](#) før dere begynner.**
- **Kurset/studiearbeidet må ha en varighet på minimum fire timer, hvor fire deltakere er til stede i minst 75% av tiden. En studietime defineres som én klokke time, inkludert pause. NB: halve klokke timer blir strøket.**
- **Rapportering/søk om tilskudd:** Kurs som oppfyller kravene har rett til opplæringstilskudd. Søknad og rapportering skal skje via [Kursportalen](#). Frammøteliste kan eventuelt sendes i brev til: Senterpartiets Studieforbund, Akersgata 51 0180 OSLO. **NB:** Frammøteliste **skal ikke** sendes i e-post eller SMS. Frammøtelister som sendes i e-post eller SMS blir avvist automatisk, og vil ikke bli registrert.
- **Utbetaling av opplæringstilskudd** skjer kvartalsvis. Ifølge Voksenopplæringsloven skal opplæringstilskudd utbetales pr godkjent studietime, og skal IKKE ganges opp med antall deltagere.
- **Kursbevis** Alle som gjennomfører studieopplegget (dvs. er til stede på minst 75 % av antall godkjente studietimer) har krav på kursbevis. Kursbeviset kan lastes ned via Kursportalen eller bestilles fra Senterpartiskolen.

For mer informasjon: <https://www.senterpartiskolen.no/kurs> eller ta kontakt med Senterpartiets Studieforbund: sps@sp.no

NB: VIKTIG OM KORONA OG SMITTEVERN

Det er umulig å si hvordan koronasituasjonen utvikler seg, og hvilke smitteverntiltak som vil være påkrevd framover. Vi skal uansett ta nødvendige hensyn og følge regler, anbefalinger og påbud. Vi må absolutt unngå at Senterpartiet sprer smitte på sine arrangementer. Som politisk parti er vi avhengige av tillit, og vi må derfor være ekstra påpasselige med smitteverntiltak.

Alle må følge godt med på informasjon fra egen kommune, kommuneoverlege, Folkehelseinstituttet og Senterpartiets hovedorganisasjon.

Voksenopplæringsforbundet har laget en smittevernveileder for kursarrangører som kan hentes her:

<http://vofo.no/ressursbank/smittevernveileder/>

Se også sidene til Folkehelseinstituttet: <https://www.fhi.no/sv/smittsomme-sykdommer/corona/>

Dette studieheftet bygger på tekst hentet fra www.senterpartiet.no, og er tilrettelagt av Kristin Madsen.

Forsidefoto: Ragne B. Lysaker

Foto: PXHere/Stockbilder der ikke annet er angitt.

Senterpartiskolen 2022

Innledning

Senterpartiet har som mål å legge vilkårene til rette for en harmonisk samfunnsutvikling. Et levende folkestyre, bygget på kristen og nasjonal grunn, er en forutsetning for folkets trivsel og landets fremgang. Individet og menneskeverdet skal være det sentrale i samfunnet og vises tillit i fellesskapet. De sosiale, kulturelle og økonomiske tiltak fra samfunnets side må ta sikte på å skape vekstvilkår og trivsel for alle uansett bosted eller yrke. [Senterpartiets formålsparagraf](#)

Det norske samfunnet må bygges nedenfra. Norges suksess er bygget på tilliten vi har til hverandre, og evnen vi har til å gjøre hverandre bedre. Byene har ikke råd til at distriktene forvitrer, og motsatt; det er samspillet som gjør oss unike og uslåelige. Det er derfor vi i Senterpartiet sier at vi ønsker en politikk som er nær folk.

Våre rike naturressurser er grunnlaget for hoveddelen av verdiskapingen i Norge. God forvaltning av naturen skal bidra til vekst og verdiskaping også for kommende generasjoner. I Senterpartiet kaller vi dette forvaltertanken, som er sterkt knyttet til partiets røtter. Forvaltertanken handlet opprinnelig om å gi garden videre i bedre stand til neste generasjon. I det store perspektivet er vi alle forvaltere, som tar over ansvaret fra de som har gått før oss.

Forvaltning handler om å ta vare på, og utvikle noe. Men det handler også om folkestyre, og om hvem som skal eie og ha tilgang til ressursene. I Norge står demokratiet sterkt, med tradisjon for at folkevalgte organer fatter beslutninger til beste for folk og land. Samtidig er naturressurser, demokrati og forvaltning under press. Sentralisering, stadig sterkere økonomiske interesser, globalisering og utfordringer knyttet til miljø og klima utfordrer både forvaltningstankegangen og våre folkevalgte. Ikke minst gjelder dette lokalt, hvor det skal fattes beslutninger som ivaretar så vel nasjonale som lokale interesser. Så er da også trygge lokalsamfunn, med gode oppvekstvilkår, helsetilbud og tjenester nær folk en sentral del av Senterpartiets politikk.

I Senterpartiet mener vi at klok forvaltning av ressursene er den beste veien å gå. Vi tror også på et åpent demokrati og et levende folkestyre, hvor løsninger diskuteres i åpenhet og ikke i lukkede rom. Makt skal ikke overføres fra folkevalgte organer, til systemer hvor et fåtall tar avgjørelser etter premisser som ikke er kjent i offentligheten. Dette er også grunnen til at Senterpartiet vil at samfunnet skal bygges nedenfra, og at avgjørelser skal tas lokalt og nær folk. Økt sentralisering fører til at makt, penger og ressurser havner på stadig færre hender. Dette er en utvikling som på sikt truer et åpent demokrati, og det er derfor en utvikling i strid med Senterpartiets grunnleggende verdier.

I dette studieheftet inviterer vi til gode samtaler rundt verdigrunnlaget og Senterpartiets politikk. Det er satt opp mange spørsmål til diskusjon, og studieheftet vil egne seg for både gamle og nye medlemmer i partiet. God lesning, og lykke til med studiearbeid og diskusjoner!

1. Senterpartiet vil bygge samfunnet nedenfra

Senterpartiets verdigrunnlag

Senterpartiet vil bygge samfunnet nedenfra. Vi vil arbeide for et samfunn der mennesker kan utvikle seg fritt. Samfunnskontrakten skal oppfylles av myndige mennesker som tar ansvar for eget liv, for fellesskapet og for naturen. Senterpartiets verdigrunnlag er den kristne og humanistiske kulturarven. Hvert menneske er unikt og uerstattelig, og menneskeverdet er ukrenkelig og overordnet andre verdier.

Jorden er en arv som vi forplikter å forvalte for våre etterkommere. Senterpartiet vil at Norge skal ta sin del av ansvaret for å løse miljø- og klimaproblemene. Senterpartiet vil gjøre de fornybare naturressursene, og bruk av disse i lange verdikjeder, til fundamentet for økonomien.

Et levende folkestyre og gode lokalsamfunn skal gi folk trygghet, tilhørighet og identitet. Den norske samfunnskontrakten, hvor man yter etter evne og hvor fellesskapet stiller opp for den enkelte, forutsetter tillit mellom folk. Rettferdig fordeling, små forskjeller og sosial tillit henger tett sammen. Senterpartiet arbeider for et samfunn med små sosiale, geografiske og økonomiske forskjeller. Senterpartiet står for utjamning av ressurser og levekår mellom samfunnsgrupper, mellom landsdeler og mellom rike og fattige land.

Rettferdig fordeling oppnås best gjennom et levende folkestyre og desentralisering av eiendomsrett, makt, kapital og bosetting. Senterpartiet vil sikre den private eiendomsretten. Retten til eiendom er viktig for tryggheten til den enkelte – og samfunnet som helhet. En sunn balanse mellom offentlig og privat eierskap har gjort Norge til et høyproduktivt land med en velfungerende velferdsstat. Senterpartiet vil forvalte denne historiske arven videre og slå ring om den norske velferdsmodellen. Senterpartiet er motstander av en uhemmet markedsliberalisme og løfter fram folkestyret og blandingsøkonomien som alternativ.

Fred mellom folk og nasjoner bygger på gjensidig respekt og toleranse. Norge må arbeide for en verden der flere konflikter løses med politiske og diplomatiske midler. Senterpartiet vil styrke den nasjonale selvråderetten og mener mellomstatlig samarbeid mellom selvstendige land best ivaretar borgernes behov. Senterpartiet vil forsvare menneskerettighetene og den liberale rettsstaten

[Senterpartiets verdigrunnlag](#)

Gode nærmiljø

I Senterpartiet mener vi at et samfunn blir best når det blir bygd nedenfra. Det handler rett og slett om de nære tingene. Det er derfor vi sier at vi ønsker oss politikk *nær folk*. Dette kommer også til uttrykk i [Senterpartiets Prinsipp- og Handlingsprogram \(2021-2025\)](#).

Senterpartiet arbeider for et samfunn der mennesker kan utvikle seg i frihet og trygghet, hvor vi tar ansvar for egne liv, for fellesskapet og for naturen. Vi ønsker at samfunnet skal ha små sosiale, geografiske og økonomiske forskjeller. Rettferdig fordeling, små forskjeller, gode levekår og sosial tillit henger tett sammen. Senterpartiet skal jobbe for utjamning mellom samfunnsgrupper, mellom landsdeler og mellom rike og fattige land.

Det bor folk i hele Norge, i bygd og by. Det er ingen selvfølge at det er slik, og det er ingen selvfølge at det skal fortsette å være slik. Senterpartiet vil føre en politikk som gjør at folk på fritt grunnlag kan velge hvor de vil bo, enten det er i tettsteder, småbyer, bygder eller storbyer. Vi vil sørge for at arbeidsplasser, infrastruktur, velferdstilbud, trygghet og muligheter finnes over hele Norge, i store og små samfunn. Gode tjenester nær folk gir trygghet og forutsigbarhet i hverdagen. Alle har rett på gode tjenester i nærmiljøet. Oppvekst- og utdanningstilbud, helse- og omsorgstjenester og politi/brannvesen skal være godt utbygd over hele landet.

Sentralisering og negative konsekvenser av stordrift rammer hele landet, ikke bare distriktene. Også i byene og i tettbygde strøk opplever folk at tjenestene flyttes fra nærmiljøet og at lokalkunnskap, tilstedeværelse og trygghet forsvinner. Ressursene som før var til stede for å forebygge, hjelpe og lytte flytter ut av lokalsamfunnene og inn i store, sentraliserte enheter.

Senterpartiet ser på familien som den grunnleggende sosiale enheten i samfunnet. Det er en viktig verdi at det mangfoldet av familier som finnes, skal ha trygghet og rom for å velge ulike måter å organisere familielivet sitt på. Vi ser nå synkende fødselstall også i Norge. Senterpartiet mener en moderne foreldrepermisjonsordning, løpende barnehageopptak og et krafttak for sosial utjamning er viktig for å snu denne trenden. Å sørge for gode oppvekstvilkår for barn er blant de viktigste oppgavene i vårt samfunn. Derfor har vi fortsatt høye ambisjoner for familiepolitikken, i tråd med FNs barnekonvensjon. Familiepolitikk skal bidra til å utjevne sosiale forskjeller, skape god livskvalitet og gi alle barn rett til en trygg og god oppvekst.

Omsorg for, og oppdragelse av barn er foreldrenes ansvar. I tilfeller der foreldrene ikke kan ha dette ansvaret skal samfunnet sikre barna god, stabil og forutsigbar omsorg. Senterpartiet vil forebygge at barn opplever en hverdag med omsorgssvikt, mobbing, rus eller fattigdom. For å følge opp de barna og familiene som på ulike måter har utfordringer, må det være et godt tverrfaglig samarbeid.

Helse og omsorg

Senterpartiet vil sikre folk nærhet til helsetilbud og akutt helsehjelp. Vi vil arbeide for et desentralisert helsevesen med gode lokalsykehus, fødetilbud og ambulanse med korte responstider. Et velfungerende ambulansetilbud er en forutsetning for innbyggernes trygghet når liv og helse trues. Ambulanseberedskaper må styrkes, særlig der det er lange avstander til sykehus. Norge skal ha en desentralisert sykehusstruktur med både små og store sykehus. Dette gjelder både lokalsykehus, sentralsykehus og universitetssykehus.

De offentlige sykehusene skal styrkes, og Senterpartiet vil motarbeide sentralisering og privatisering av tilbudet. Sykehusfusjoner lønner seg ikke, og bidrar til sentraliserte tjenester. Innbyggere i Norge skal sikres forsvarlig, moderne og trygg sykehusbehandling når sykdom rammer. Dette gjelder både ved behov for akutt hjelp, og ved annen sykdom. Pasienter må møtes med respekt, og skal kunne forvente faglig forsvarlig utredning og behandling, med kvalitet i alle ledd. Våre helsetjenester skal ha kvalitet, være offentlig finansiert, og vi skal ha lave egenandeler. Markedstenkning og privatisering svekker det offentlige tilbudet, og gir økte sosiale og geografiske forskjeller i tilgang på helsetjenester.

Anbud, bestiller/utfører-modell og stykkprisfinansiering er lite egnet i helse- og omsorgssektoren. Det bidrar til oppstyking og lite samhandling, flere kontrollsystemer og mer byråkrati. For å oppnå god omsorg for innbyggerne, er det avgjørende med en god kommuneøkonomi som sikrer et godt tilbud av tjenester og menneskelige ressurser gjennom dyktige ledere og ansatte. Frivillige og ideelle tilbydere innen helse - og omsorgsfeltet må sikres gode rammevilkår og forutsigbar drift. Dagens anbudssystem bør avvikles til fordel for langsiktige avtaler basert på kvalitet. Senterpartiet vil arbeide for at det ideelle innslaget i helse- og omsorgssektoren skal øke – på bekostning av privat kommersiell sektor som øker i dag.

Eldreomsorgen skal gi trygghet, bistand og omsorg. Den må derfor organiseres slik at eldre har trygghet for god hjelp uavhengig av egen situasjon, eller om de har ressurssterke pårørende. Alle skal behandles med utgangspunkt i egne forutsetninger, inkludert språk og kultur. Eldreomsorgen må være behovsstyrt og et kommunalt ansvar, som finansieres over kommunale budsjetter. Oppgavene må løses i samarbeid med den enkelte, pårørende, frivillige og ideelle aktører. Eldre må få bo i egen bolig lengst mulig, dersom de kan og vil. Tilpasninger i egen bolig for å møte alderdommens behov kan være en løsning for å kunne bo hjemme lenger. Samtidig må det offentlige, gjerne i samarbeid med ideelle og frivillige aktører, også tilby varierte boligløsninger når livet endrer seg. Alle kommuner må integrere velferdsteknologi i sin eldreomsorg. Senterpartiet vil ha mer aktivitet og innhold i eldreomsorgen, og sikre eldre et omsorgstilbud med meningsfulle dager og mulighet til daglig aktivitet. Dette kan være fysisk aktivitet, men også kulturell og sosial aktivitet. Det trengs også sterkere satsing på hverdagsrehabilitering.

Det må satses på modeller med økt grunnbemanning og hele stillinger, som tiltak for å styrke rekruttering og få ned sykefravær i eldreomsorgen. Det er viktig at personer med demenssykdom blir møtt med respekt og verdighet, og får riktig diagnose og behandling. Helhetlige hjelpetilbud må utformes for den enkelte, slik at pårørende også får hjelp, både i hjemmet og når det er behov for oppfølging og avlastning. Mangelfull ernæring senker den funksjonelle kapasiteten hos mange eldre. Derfor må det garanteres gode måltider hver eneste dag på institusjoner og omsorgssentre. Senterpartiet ønsker dessuten en behovsstyrt eldreomsorg med tillitsbasert lokal ledelse, som et kommunalt ansvar finansiert over kommunale budsjetter.

Beredskap i hele Norge

Å sørge for samfunnets sikkerhet og innbyggernes trygghet er kanskje den viktigste oppgaven staten har. God beredskap er alltid lokalt forankret. Ressursene som skal håndtere krisene, må være spredt over hele landet. Det er en forutsetning at kommuner og fylkeskommuner sikres økonomiske ressurser tilstrekkelig til å løse disse oppgavene. Dette gjelder både personell, materiell, kompetanse og myndighet.

Et gjennomgående problem i de viktigste beredskapsstatene er at pengene til administrasjonsleddet øker, mens de som faktisk skal håndtere krisene får en stadig vanskeligere arbeidshverdag. Derfor må en større andel av ressursene i de viktigste beredskapssektorene, som forsvar, politi og helsevesen, gå til de som jobber ute blant folk i førstelinjen. Senterpartiet vil ha politi nær folk i hele Norge, ambulanser som rekker fram i tide i alle landets kommuner og en trygg kommuneøkonomi som gir rom for et lokalt forankret brannvesen.

I tillegg bør Norge arbeide målrettet for å ruste samfunnet for en framtid som kan bli preget av større usikkerhet enn det vi har opplevd tidligere. Senterpartiet vil jobbe for at samfunnskritisk infrastruktur som vann- og avløpsnett, energiforsyningen og kommunikasjonssystemene, så langt det lar seg gjøre, er under norsk eierskap og kontroll. Vi må også sikre egne nasjonale beredskapslagre av korn og medisinsk utstyr som kan sikre oss i en krise. Vi kan ikke risikere å gå tom for mat eller medisiner neste gang krisen rammer. Stadig mer komplekse problemstillinger krever samhandling på tvers av mange sektorer. Derfor er det nødvendig med en totalberedskapskommissjon, som kan gjennomgå de utfordringene som kommer til å møte oss de neste tiårene.

Brann- og redningsvesenet er en stadig viktigere del av beredskapen nær folk i hele Norge. På grunn av Høyre og Frps nedprioritering av politi og ambulanser, har det kommunale brannvesenet i store deler av distrikts-Norge blitt nødt til å løse oppdrag de ikke har trening for. Når store deler av landet er helt uten politi, må brannvesenet løse langt flere oppdrag enn hva som opprinnelig var tenkt. Brannvesenet, som i stor grad er basert på frivillighet og deltid, klarer å løse mange oppdrag fordi det er til stede lokalt og har god kunnskap om området de jobber i. Dette er et godt eksempel på at all god beredskap er lokalt forankret. Senterpartiet vil derfor prioritere økte midler til lokale og kommunale beredskapsressurser, fremfor ytterligere styrking av departementer og direktorater. Dette vil styrke beredskapen der den faktisk trengs. Brannvesenet skal fortsatt være et kommunalt ansvar. Det er avgjørende at brannvesenet får bevilgninger som står i forhold til det ansvaret det har. Akutthjelpere i brannvesenet skal være et supplement, ikke en erstatning ved sentralisering av andre akuttberedskapstjenester.

Tjenester nær folk

Sentralisering rammer folk i hele landet gjennom økt avstand mellom innbyggere og myndigheter. Makt og kapital må være spredd på flest mulig hender. Dette sikres best gjennom et samfunn der det gis gode muligheter for å skaffe seg kompetanse og arbeid, uansett hvor man velger å bosette seg. Spredning av folk, makt og kapital er viktig for landets beredskap og verdiskapning. God og effektiv infrastruktur, økonomiske virkemidler og målrettede distriktpolitiske satsinger vil føre til vekst også utenfor de regionale sentrene. Utviklingen av gode lokalsamfunn i bygder, tettsteder og byer, er viktig for både næringslivet og folks liv i hele Norge. Hovedmålet er å sikre transport- og kommunikasjonstilbudet på en måte som forenkler hverdagen til folk i hele landet, og øker lønnsomheten og utjevner konkurransevilkårene for næringslivet gjennom å redusere avstandsulemper.

Mer vedlikehold og bygging av ny infrastruktur er nødvendige tiltak for å øke sysselsettingen i alle deler av Norge. Det meste av trafikken vil også i framtida gå på veinettet. Senterpartiet vil opprette et vedlikeholdsprogram for fylkesveinettet for å redusere vedlikeholdsetterslepet betydelig. Infrastruktur som vei, jernbane, havn, ferger, flyplasser, bredbånd og mobilnett knytter landet sammen og er en viktig del av hverdagslivet for folk og bedrifter. Vi vil også sikre høyhastighetsbredbånd til alle. Digitalisering må brukes til å desentralisere, ikke sentralisere. Sentraliseringsprosesser foregår også i byene, og innebærer samling av makt og tjenester samt begrensninger i det lokale selvstyret.

I Norge er de aller fleste foreldre i arbeid fra barna er relativt små. Derfor er det viktig med et godt utbygget barnehagetilbud og god kvalitet i barnehagene. Barnehagene skal bygge på en grunnleggende respekt for barndommens egenverdi, og bidra til en meningsfull oppvekst. Dette må gjelde uavhengig av barnets funksjonsnivå, bosted og den bakgrunnen barnet har sosialt, kulturelt og etnisk. Senterpartiet mener at barnehagens viktigste oppgave er å fremme lek, fordi læring først og fremst skjer gjennom den. Den faglige kvaliteten sikres gjennom pedagogiske ledere som gis tillit, og tar ansvar for barnehagens innhold. De ansatte skal kjenne barna, og se deres behov.

Barnehagelærerne må ha faglig handlingsrom til å velge metoder og arbeidsmåter, og barnehagen må være en attraktiv arbeidsplass. Det er store svakheter i dagens finansieringssystem, der særlig små barnehager opplever økonomisk uforutsigbarhet og økonomisk press. Et økende antall barnehager kjøpes opp av kommersielle kjeder. Senterpartiet mener denne utviklingen viser behov for endringer i finansieringssystemet, og kommunenes styringsmulighet over lokal barnehagesektor. Samiske barnehager er viktige for å lykkes med revitalisering av de samiske språkene, og samisk kultur. Spesielt gjelder dette områder som har vært sterkt rammet av fornavnsreform, hvor foreldregenerasjonen ikke har hatt mulighet til å lære samisk. Disse barnehagene må styrkes med språkopplæringsressurser.

Senterpartiet vil også ha en sterk gratis offentlig fellesskole, hvor alle elever kan få utnytte potensialet sitt. Skolen skal sikre elevene gode ferdigheter i alle basisfag. Utdanningssystemene må møte og svare på endringer – i samfunnet, vitenskapelige disipliner og teknologi – og svare på de behov det framtidige arbeidslivet har. Kvaliteten på utdanningen skal ikke være styrt av geografi eller sosial bakgrunn.

Senterpartiet vil ha desentraliserte utdanningstilbud, både når det gjelder grunnskole, videregående skole og høyere utdanning. Vårt mål er at utdanningsinstitusjonene benytter seg av lokale og regionale fortrinn, og spiller på lag med nærmiljøet. Alle elever skal oppleve et trygt og godt skole- og læringsmiljø som bidrar til trivsel, motivasjon og lærelyst. Det er derfor behov for sterke fagmiljøer rundt elevene, bestående av lærer, helsesykepleier, skolepsykolog, miljøarbeider, rådgivere og sosionomer.

Det er særlig behov for satsning på skolehelsetjenesten, og tiltak som styrker elevenes psykisk helse. Skolen skal sikre elevene gode ferdigheter i alle basisfag. Alle elever har rett til en skolehverdag uten mobbing. Senterpartiet vil videreføre ordningen med mobbeombud og «mobbeknapp», og tydelig understreke skoleeiers ansvar for å arbeide systematisk mot mobbing. Ungdomsskolen må sikre at alle elever mestrer grunnferdigheter, og får et godt grunnlag for videregående opplæring. I ungdomsskolen introduseres karakterer og valgfag. Vi ønsker en ungdomsskole med flere praktiske valgfag, og større muligheter for å velge arbeidslivsrettede valgfag.

Spørsmål til diskusjon

1. Senterpartiet er mot sentralisering, og ønsker å snu flere av reformene som er igangsatt av borgerlige regjeringer i de to siste stortingsperiodene. Hvorfor er desentralisering viktig? Hvordan kan desentralisering styrke og utvikle gode nærmiljø?
2. Beredskapen i Norge har blitt satt på alvorlig prøve under Covid-19. Hvordan kan Senterpartiets løsninger bidra til å styrke beredskapen på ulike områder? Hva mener dere er bra, eventuelt mindre bra i Senterpartiets politikk for økt beredskap?
3. Hvordan kan vi komme «nær folk» gjennom en desentralisering av helsetjenester og andre offentlige tjenester? Hva innebærer gode, nære og trygge helse- og omsorgstjenester for dere?
4. Senterpartiet vil ha en sterk offentlig fellesskole, som spiller på lag med nærmiljøet. Hvilke fortrinn har en slik skole, til forskjell fra en mer sentralisert grunnskolemodell? Hva tenker dere om målstyring i skolen?

Vil du lese mer om Senterpartiets politikk? Se <https://www.senterpartiet.no/#>

2. Jorden er en arv

Jorden er en arv som vi forplikter å forvalte for våre etterkommere. Senterpartiet vil at Norge skal ta sin del av ansvaret for å løse miljø- og klimaproblemene. Senterpartiet vil gjøre de fornybare naturressursene, og bruk av disse i lange verdikjeder, til fundamentet for økonomien. [Senterpartiets verdigrunnlag](#).

Jorden er en arv som vi forplikter å forvalte for våre etterkommere, og miljø- og klimaproblemene er vår tids største utfordring. Dette er en ramme rundt all politikk. Natur, miljø og klima må derfor sees i sammenheng med alle øvrige samfunns mål, og sikre en forsvarlig og bærekraftig forvaltning av ressursene og miljøet. I Senterpartiets økologiske helhetssyn har mennesket et naturlig ansvar for å ta vare på naturen og miljøet. Menneskets framtid er avhengig av at naturens funksjoner, produksjonsevne og mangfold opprettholdes. Senterpartiet står i en tradisjon som mener at ressursene nyttes best gjennom bærekraftig bruk. Vi kan ikke frede oss til en bærekraftig utvikling. Vi må blant annet føre en ansvarlig handels- og jordbrukspolitikk, der vi tar hensyn til økosystemenes sårbarhet. Vi vil at Norge skal ta sin del av ansvaret for å løse miljø- og klimaproblemene. Vi støtter også internasjonale samarbeidsinitiativ som gir effektive, globale utslippskutt.

I Norge utgjør dyrka mark kun 3% av landarealet. Senterpartiet vil derfor grunnlovsfeste at matjorda skal disponeres langsiktig, og ivaretas for kommende generasjoner. Matjord er en nasjonal ressurs som må forvaltes nasjonalt. Senterpartiet vil sikre et sterkt jordvern, nettopp ved å ta vare på matjorda vår. Hensynet til utbygging av industri, infrastruktur og boliger må balanseres bedre mot det langsiktige hensynet til matproduksjonen. Mer matjord må derfor dyrkes opp, og mindre matjord må bygges ned.

Senterpartiet er opptatt av å sikre at jordvernet blir overordnet i all framtidig arealforvaltning. Jordvern skal praktiseres sterkt, ved å blant annet å vedta en ny, nasjonal jordvernsplan der nedbyggingen halveres ytterligere til 2000 mål. Senterpartiet mener at jordvernet skal vektas tyngre i planprosesser, og at jord som bygges ned, skal gjenbrukes som matjord - fortrinnsvis til nydyrking. Derfor bør det også nydyrkes like mye jord som det blir omdisponert, og innføres et statlig nydyrkingstilskudd.

Senterpartiet tidlig ute

Tidligere statsminister Per Bortens engasjement for en bærekraftig forvaltning av naturressursene satte spor. Lenge før verdens bevissthet om disse spørsmålene våknet, tok Senterpartiet i 1969 initiativ til opprettelsen av et Naturressursdepartement.

Senterpartiets daværende sentrumsvenner i Venstre satte imidlertid foten ned for en endring av regjeringen. Arbeiderpartiet under Bratteli tok senere opp ideen, og fikk æren av å innføre et miljøverndepartement. Men grunnlaget ble lagt av Senterpartiet.

Senterpartiet har et naturlig utgangspunkt for å fremme bærekraft, i lys av sin historie som bondeparti, med utspring i en bevegelse av folk som har levd i pakt med naturen. Verdisynet til Senterpartiet er preget av «muldens evangelium», slik Anne Beathe Tvinnereim beskriver dette i artikkelen *Senterpartiet og kampen om hegemoni i miljøpolitikken* ([Agenda Magasin 28.02.21](#)): «Senterpartiets opprinnelse stammer fra Landmannsforbundet – den første spede organiseringen av bønder og landmenn på begynnelsen av 1900-tallet. Kjernebudskapet i bevegelsen kalles gjerne «muldens evangelium» – altså matjordas evangelium. Matjorda var det hellige de kunne samle seg om, den knappe ressursen som folk skulle overleve på. Det går en direkte linje fra «muldens evangelium» til Senterpartiets kamp for jordvern og andre fornybare ressurser. Synet på at fornybare naturressurser er noe større enn vår tids kortsiktige jag etter profitt, forener oss. En framtidrettet forvaltning av ressursene er en grønn tråd i partiets historie. Under Borten-regjeringen tok Sp initiativet til å opprette et eget ressurs- og miljødepartement»

Klima, miljø- og naturspørsmål i norsk politikk har ofte blitt diskutert etter forenklede konfliktlinjer. Spørsmålene har blitt behandlet som noe som er i konflikt, og satt opp mot arbeidsplasser, industri, landbruk, arealbruk også videre. I dagens politiske landskap blir disse spørsmålene stadig sterkere polarisert. Men i stedet for å søke felles løsninger på store utfordringer gjennom praktisk politikk, blir enkeltsaker i stedet gjenstand for harde og ofte unyanserte debatter.

I et moderne bærekraftperspektiv sees utvikling i større grad som et samspill mellom miljø, økonomi og sosiale forhold. Senterpartiets styrke er at vi forsøker å se sammenhengene og de store linjene. Forvaltertanken handler om et større perspektiv, og om å ta vare på, og utvikle ressursgrunnlag og ressurser på vegne av framtidens generasjoner. Garden skal overleveres i bedre stand til neste generasjon. Den som planter skog må tenke langsiktig, kanskje to generasjoner fram i tid.

Ressursene i havet og på vidda, må forvaltes fornuftig med tanke på bærekraft og kommende generasjoner. Da nytter det ikke kun å ta ut kortsiktig profitt, nettopp fordi våre handlinger i dag får konsekvenser for framtida. Fornuftig forvaltning av naturressurser, økonomi og velferd er en forutsetning for gode levekår også for framtidige generasjoner. Dette er det grunnleggende verdisynet i forvaltertankegangen, som har preget Senterpartiet helt siden starten.

Fornybare naturressurser

For Senterpartiet er det et svært viktig prinsipp at noen sentrale naturressurser tilhører det norske folk i fellesskap. En utvikling der private får eierskapet til disse ressursene er ikke akseptabel. På dette viktige området har Senterpartiet gått imot at det frie markedet skal styre eierskap. Hjemfallsretten ble innført i Norge i 1909, og er en del av norske konsesjonslover. Hjemfallsretten for vannkraftproduksjon innebærer at eierskap vederlagsfritt går tilbake til staten når konsesjonsperioden er slutt. I 2007 ble denne retten satt på prøve, da EFTA- domstolen slo fast at dette var forskjellsbehandling av offentlige og private eiere, og derfor var i strid med EØS-avtalen. For å løse dette uten å fjerne hjemfall, vedtok regjeringen en provisorisk anordning i 2007. Stortinget vedtok en lovendring i 2008. Resultatet ble en hjemfallsordning med fortsatt offentlig majoritets-eierskap til vannkraftressursene, med noen unntak.

Våren 2009 vedtok Stortinget også en lovendring som åpner for utleie av vannkraftanlegg i perioder på inntil 15 år både til offentlige og private aktører.

Med hjemfallsrett sikrer vi nasjonalt og lokalt eierskap til naturressursene. Dette har vært avgjørende for at inntektene fra naturressursene har kommet fellesskapet til gode. Hjemfallsordningen ble sikret under den rødgrønne Stoltenberg-regjeringen, til tross for sterkt press fra EU om at EØS-avtalen skulle regulere dette. Senterpartiet vil fortsette å opprettholde og sikre denne modellen, slik at velstanden også kommer framtidige generasjoner til gode. Senterpartiet er tilhenger av produksjon av fornybar kraft, og har vært positive til flere vindkraftutbygginger. Imidlertid går det en grense for omfanget av vindmøller, særlig med tanke på natur- og friluftsområder og bruken av disse. Senterpartiet legger vekt på lokal medbestemmelse i vindkraftsaken, og ønsker at alle vedtak om utbygging av vindkraft er i tråd med lokale ønsker og kommunestyrevedtak. Senterpartiet støtter også forslaget om en hjemfallsordning for vindkraft, etter modell fra den vi har for vannkraft. Dette er viktig for at det skal oppleves som en faktisk fordel for de kommunene og lokalsamfunnene som stiller områder til disposisjon til vindkraftutbygging.

Senterpartiet ønsker en aktiv skogbrukspolitikk. Det er en jordnær, konkret og billig klimaløsning som Norge må satse på. Skogen er en viktig del av løsningen i klimapolitikken. I dag tar skogen i Norge netto opp CO2 tilsvarende halvparten av de norske klimautslippene. Binding av karbon i skog vil ha en sterk positiv effekt på CO2-mengden i atmosfæren i et lengre perspektiv enn 2030. For å oppnå denne langsiktige effekten, må tiltak for å øke binding av karbon i skog gjennomføres raskt. Dersom vi forvalter skogen godt, vil vi kunne få et samlet meropptak i skog på omtrent 75 mill. tonn CO2 ved utgangen av dette århundret.

Det er store muligheter for offensiv klimainnsats hvis det legges opp til økt avvirkning til optimalt tidspunkt, kombinert med aktiv skogskjøtsel og planting av skog på nye arealer. Arealene som skal benyttes til nyplanting av skog, skal ikke være i konflikt med arealer som kan brukes til matproduksjon. Skal langsiktige mål om karbonbinding i skog nås, må vi raskt komme i gang med ny skogplanting, planteforedling, planting med riktige treslag og riktig tetthet. Det må drives ungskogpleie, målrettet gjødsling og gjennomføring av hogst på riktig tidspunkt.

Foto: Kristin Madsen

Bruk av tre som byggemateriale er viktig for karbonlagring og en lønnsom skognæring. Senterpartiet vil derfor prioritere norsk tre i alle offentlige byggeprosjekter der det er mulig, både ved nybygg og renovering. Her mener vi at staten må gå foran, for eksempel ved at det nye regjeringskvartalet blir bygget i tre. Etablering av program for godt klimaskogbruk, tilskudd til planting av skog og øke innsatsen for utvikling av verdikjeder for skog kan være andre gode tiltak i en aktiv skogbrukspolitikk.

Senterpartiet vil dessuten sikre norsk eierskap på skogeiendommer gjennom konsesjonslovgivningen, og ønsker tilskuddsordninger som stimulerer til økt uttak av blandingsskog for planting av barskog for å bidra til økt CO2-opptak. Vern av skogområder må balanseres mot effektiv og miljømessig fornuftig høsting.

Biologisk mangfold og sårbare økosystemer må sikres gjennom en kombinasjon av et godt nasjonalt regelverk, og god og langsiktig lokal forvaltning. Gode forvaltertradisjoner gir som regel et bedre og mer langsiktig vern enn det mer formaliserte vernet. Mye av det biologiske mangfoldet i Norge er avhengig av menneskelig bruk, blant annet beiting for å unngå gjengroing.

Bærekraftig matproduksjon: Senterpartiets matløft

Mat er et grunnleggende behov. I dag produseres det nok mat, men allikevel opplever verden store sultkatastrofer. I en del av verden er det overflod av mat, og i en annen er det knapphet. Senterpartiet har forsvart at alle land skal ha både rett og plikt til å brødfø egen befolkning så langt det er mulig. Ut over dette grunnleggende behovet kan mat behandles som en handelsvare. Matvaresikkerhet er svært viktig for en befolkning.

I møte med en voksende verdensbefolkning, handler dette også om å bruke de ressursene som er tilgjengelige for å sikre en bærekraftig matproduksjon. Senterpartiet mener det er grunnleggende viktig for et lands beredskap å ha egen evne til å produsere mat.

FNs bærekraftsmål nr. 2 sier at vi skal utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk. Ifølge FNs organisasjon for mat og landbruk (FAO), er matvaresikkerhet en vedvarende fysisk og økonomisk tilgang til tilstrekkelig, trygg og næringsrik mat for å møte ernæringsbehovet og matvarepreferanser for et aktivt og sunt liv. Retten til mat er en del av den internasjonale folkeretten, etablert i FNs menneskerettserklæring i 1948 og slått fast i flere internasjonalt forpliktende FN-konvensjoner.

Senterpartiet vil føre en jordbrukspolitikk som gir trygg og sikker mat, landbruk og jordbruk over hele landet, økt verdiskaping og redusert klimaavtrykk. For å sikre dette vil Senterpartiet øke lønnsomheten i bruk av jordbruksarealene gjennom blant annet et sterkt importvern. Det må legges til rette for at landbrukets næringsvirksomhet skal bli enda viktigere framover, for å opprettholde lokal sysselsetting og bosetting.

Bedre inntektsmuligheter og forutsigbarhet for framtidige investeringer, er en forutsetning for økt matproduksjon og rekruttering til jordbruket. Forskjellen i inntekt mellom jordbruket og andre grupper i samfunnet, må utjevnes. Senterpartiet vil ha en forpliktende og tidfestet plan for økonomisk jamstilling av jordbruket og andre yrkesgrupper. Den skal ha en tidshorisont på 4-6 år. Tettingen av inntektsgap må skje på en måte som samtidig sikrer at de andre målene for jordbrukspolitikken, som for eksempel jordbruk i hele landet og mangfoldet av gårdsstørrelser, blir nådd.

Familielandbruket, med personlig eierskap til jorda, bidrar til livskraftige lokalsamfunn og mer livskraftige distrikt. Derfor vil Senterpartiet videreføre odelsloven. Vi i Senterpartiet brenner for norsk mat, og mener det skal være mulig å leve av å produsere mat i hele Norge. Landbruket er svært viktig for å sikre arbeidsplasser, kulturlandskap og levende lokalsamfunn over hele Norge.

[Les mer om vår plan for å styrke norsk matproduksjon, matløftet 2025, her.](#)

Senterpartiet ønsker å begrense omfanget av marine verneplaner. Havområdene skal som utgangspunkt benyttes til bærekraftig matproduksjon, og fangst av viltlevende arter. Reindriften danner et viktig grunnlag for å bevare samisk kultur, samfunnsliv og språk. Reindrift som næring, kultur og livsform er unik både i nasjonal og internasjonal sammenheng. Reindriftnyttiggjør seg av ressurser som er vanskelig å ellers utnytte, og har et stort potensial for økt verdiskaping.

Klimapolitikk som virker

Senterpartiet skal sørge for at Norge kutter klimagassutslipp. Samtidig skal vi utvikle næringslivet og skape nye arbeidsplasser. Vi skal ha en klimapolitikk for hele landet, også for de som bor i distriktene eller har lav inntekt.

Senterpartiet og stortingsflertallet stiller seg bak Norges klimaforpliktelser. Vi vil oppfylle Paris-avtalens mål og kutte 50-55 % av Norges utslipp innen 2030. Senterpartiet sier ja til de gode og jordnære klimaløsningene, som både kutter utslipp og sørger for ny industri og arbeidsplasser. Konsekvensene av klimaendringene er for store til at vi kan kaste bort tiden på symbolpolitikk, moralske pekefinger og avgifter som skyver klimabyrden over på folk som ikke har valgmuligheter.

[Klimapolitikk som virker: Last ned PDF her.](#)

Klimaomstillingen kan ikke lykkes om den ikke har bred støtte i folket, og derfor bør vi i god norsk tradisjon velge løsninger som ikke skaper sosiale eller geografiske forskjeller. Derfor sa vi nei til Solberg-regjeringens varslede tredobling av CO2-avgifta. Vi kommer aldri til å godta at klima legitimerer tiltak som er urettferdige og urimelige overfor enkeltgrupper. Senterpartiet vil jobbe for en jordnær klimapolitikk som fungerer i hele Norge – og som bidrar til at vi oppfyller våre internasjonale forpliktelser. Dette kan skje gjennom å kutte avgiftene på klimavennlig drivstoff, bruke fossekraften, bruke skogen i klimaarbeidet, klimasmart landbruk med økt selvforsyning, satsing på havvind, karbonfangst og lagring, utbygging av hurtigladerer til elbil i hele landet med mer.

Spørsmål til diskusjon

1. Definisjonsmakt er viktig i politikken. Natur, klima og miljøspørsmål blir stadig mer komplekse. Stadig oftere ser vi at det ene hensynet settes opp mot det andre. Her kan debattene og striden rundt vindkraftutbygging stå som eksempel. Hvordan kan vi balansere ulike hensyn? Hvordan fremmer vi Senterpartiets syn i disse sakene? Hvordan kan vi argumentere for Senterpartiets løsninger på et saklig, kunnskapsbasert grunnlag?
2. Hvem definerer hva som er klimasmart, miljø- og naturvennlig og bærekraftig? Hvordan tar vi eierskap til spørsmål rundt klima, miljø og natur?
3. Hvorfor er Senterpartiet forsvarere av sterk markedsregulering når det kommer til matproduksjon? Er mat en vanlig handelsvare, eller er det forskjell på ulike typer varer?
4. Rovdyr og beite i utmark skaper konflikter, og ulike hensyn settes opp mot hverandre. Her setter ofte rovdryrkjemperne definisjonsmakt. Media framstiller også dette som en konflikt mellom næringsinteresser og miljø: De som er opptatt av miljø, er per definisjon for rovdyr. Trenger vi en beitepolitikk, og ikke bare en politikk for rovdyr? Hvordan kan andre hensyn balanseres? Eksempler kan være matproduksjon på utmarksressurser, bedre ressursutnyttelse, kortreist mat, positive virkninger av beiting slik som mindre gjengroing og økt biologisk mangfold. Kan vi løfte denne delen av debatten bedre?
5. Hva mener dere om skogvern? Vern kan være nødvendig for å sikre artsmangfoldet ved ekstremsituasjoner, men kan behovet for vern også være tegn på feil eller mangler i forvaltning av naturen? Kan aktivt skogbruk være vern? Hvilke konflikter kan dere se for dere? Gi argumenter for og mot.

Vil du lese mer om Senterpartiets politikk? Se <https://www.senterpartiet.no/#>

- Nysgjerrig på hva klimasmart landbruk er? Les mer her <https://klimasmartlandbruk.no/forside/>
- Bærekraftig skogbruk i Norge: [NIBIO Norsk institutt for skog og landskap](#)
- Les mer om fisk og bærekraft hos fiskesprell.no ([Norges Sjømatråd](#))
- God distriktpolitikk inneber bruk, ikkje forbruk, av natur (Finstad, Sæter, Herfindal 05.10.21). [Artikkel i Nationen](#)

3. Et levende folkestyre

Et levende folkestyre og gode lokalsamfunn skal gi folk trygghet, tilhørighet og identitet. Den norske samfunnskontrakten, hvor man yter etter evne og hvor fellesskapet stiller opp for den enkelte, forutsetter tillit mellom folk. Rettferdig fordeling, små forskjeller og sosial tillit henger tett sammen. Senterpartiet arbeider for et samfunn med små sosiale, geografiske og økonomiske forskjeller. Senterpartiet står for utjamning av ressurser og levekår mellom samfunnsgrupper, mellom landsdeler og mellom rike og fattige land. [Senterpartiets verdigrunnlag.](#)

Lokalt sjølstyre

Senterpartiet er et folkestyreparti. Vi mener at beslutninger skal fattes av folkevalgte som kan kastes, eller gjenvelges av velgerne ved valg. EU og EØS er overnasjonale organisasjoner som flytter makt og ressurser lenger unna folk. Derfor er Senterpartiet mot norsk medlemskap i EU, og vil utrede alternativer til EØS-avtalen som tilknytning til det europeiske markedet. Senterpartiet ønsker at våre felles ressurser – som vind- og vannkraft, havressurser, olje og gass, mineraler og metaller, jorda og skogen skal være under norsk styring.

Foto: Senterpartiet

Norske naturressurser skal forvaltes slik at de skaper arbeid og velferd for folk i hele Norge. Det gjøres best fra Norge, av folkevalgte organ. Senterpartiet er opptatt av at Norge skal ha muligheten til å ivareta egne nasjonale interesser.

Et levende lokaldemokrati er en forutsetning for et velfungerende samfunn. Senterpartiet vil bygge samfunnet nedenfra og vil derfor desentralisere makt, bosetting, arbeidsplasser, kapital og kompetanse. Målet om desentralisering er ideologisk forankret i ideen om et deltakende folkestyre. Behovet for å dele makt og innflytelse mellom ulike deler av landet, er grunnleggende for et aktivt folkestyre. Senterpartiet mener at alle skal ha reell frihet til å bosette seg der de ønsker. Gode og effektive samferdselsløsninger og målrettede distrikts- og regionalpolitiske virkemidler, vil føre til vekst utenfor de regionale sentrene. Utviklingen av lokalsamfunn i bygdene, tettstedene og byene, er viktig for både næring og trivsel.

Senterpartiet vil blant annet

- Oppheve sammenslåinger vedtatt i stortingsperiodene 2013–2021 dersom tidligere kommuner og/eller fylker ønsker det, om nødvendig med folkeavstemning.
- Ha større inntektsutjamning mellom landets kommuner.
- Overføre mer myndighet og flere oppgaver til det folkevalgte regionale nivå, særlig fra regional stat. Også ytterligere oppgaveoverføring av oppgaver fra stat til kommune må vurderes
- Stimulere til at de største byene oppretter bydelsråd/-styrever for å styrke lokaldemokratiet i de største enhetene.

EU gir folkestyret dårligere kår. Den politiske og økonomiske integrasjonen i EU undergraver folkestyret, og fratrar medlemslandene økonomisk og politisk handlefrihet. Resultatet er større ulikhet og svekket folkevalgt kontroll med blant annet arbeidsmarkedet. Derfor sier vi nei til norsk EU-medlemskap. Senterpartiet vil erstatte EØS-avtalen med handels- og samarbeidsavtaler med EU for å sikre norske interesser. Så lenge Norge er en del av EØS, vil Senterpartiet utnytte de mulighetene avtalen gir for å ivareta norske interesser. Senterpartiet mener at Norge må gå imot avståelse av suverenitet til EU gjennom EØS-avtalen. Vi vil derfor bruke reservasjonsretten i avtalen aktivt, slik at Norge reserverer seg mot direktiver og forordninger som truer grunnleggende norske interesser eller hensynet til folks trygghet for arbeid, helse, miljø og sikkerhet. Senterpartiet vil også melde Norge ut av Schengen-samarbeidet, og gjeninnføre nasjonal grensekontroll. Muligheten for å videreføre et samarbeid med Schengen-landene om kriminalitetsbekjempelse må utredes.

Distriktsløftet

Senterpartiet vil ha et desentralisert samfunn bygd nedenfra. Vi vil sikre at alle kan leve og bo godt, uansett hvor de skulle ønske. Sentralisering rammer folk i hele landet gjennom økt avstand mellom innbyggere og myndigheter. Makt og kapital må være spredt på flest mulig hender. Dette sikres gjennom et samfunn der det gis gode muligheter for å skaffe seg kompetanse og arbeid, uansett hvor man velger å bosette seg. Spredning av folk, makt og kapital er viktig for landets beredskap og verdiskapning. I perioden 2013–2021 har det blitt gjennomført en rekke sentraliserende reformer i offentlig sektor, som har ført til at statlige tjenester har blitt redusert i distriktene og byene. [Les mer om Distriktsløftet 2025 her.](#)

Bypolitikk

Sentraliseringsprosesser foregår også i byene, og innebærer samling av makt og tjenester samt begrensninger på det lokale selvstyret. Senterpartiet mener tjenester nær folk er et gode for små og store lokalsamfunn i hele Norge.

Senterpartiet ønsker en bypolitikk som legger til rette for en grønn utvikling i alle norske byer. I byene våre er ofte naturverdier under press fra utbyggerinteresser. Konsekvensen er at grønne lunger forsvinner, landbruksjord blir bygd ned, strandsonen bygges ut, kulturmiljøer forringes osv. Senterpartiet arbeider for gode og varierte bymiljøer, hvor natur-, miljø- og kulturverdier forvaltes godt til beste for innbyggerne. Det er viktig å sikre friområder for fellesskapet, og ta vare på de lokale områdenes verdier og særpreg. I byene må det legges til rette for at stadig mer av trafikken blir kollektiv, via sykkel eller på andre måter som sparer både klimaet og lokalmiljøet for forurensning.

Senterpartiet vil blant annet

- Lage en nasjonal strategi for utvikling av grønne lunger, friluftsområder, kolonihager, skolehager og landbruk i folketette områder.
- Legge til rette for god adkomst/gode parkeringsmuligheter i tilknytning til friluftsområder og arbeide for bedre tilgjengelighet for personer med funksjonsnedsettelse.
- Bygge flere pendlerparkeringer rundt regionsentrene, slik at bilpendlere kan veksle over til jernbane eller buss på et naturlig knutepunkt. Forutsetningen er at det tas jordvern hensyn.

Kommunereform og tvang

Senterpartiet er motstander av kommune- og regionreformen som ble satt i gang i 2014, og mener den fører til sentralisering og svekket folkestyre. Vi sier nei til tvang, og ja til lokalt selvstyre. Kommunene og fylkeskommunene er sentrale tjenesteprodusenter, samfunnsutviklere og «grunnmuren» i vårt folkestyre. Vi mener at eventuelle kommune- og fylkessammenslåinger skal være frivillige, og at oppslutningen om dem skal være avklart i lokale folkeavstemminger.

Senterpartiet er imot å bruke inntektssystemet for å tvinge fram kommunesammenslåinger. Vi ønsker ikke å dele mindre kommuner inn i «frivillige» og «ufrivillige» små. Staten skal legge til rette for at alle kommuner har likeverdige økonomiske forutsetninger for å løse sine oppgaver. Derfor må inntektene til skattesvake kommuner løftes betydelig.

Dagens skatteutjevningsordning er utilstrekkelig. Derfor vil Senterpartiet oppheve sammenslåinger vedtatt i stortingsperiodene 2013–2021 dersom tidligere kommuner og/eller fylker ønsker det, om nødvendig med folkeavstemning. Vi vil også redusere antallet direktorater og statlige tilsyn og sørge for at det statlige byråkratiet i sum reduseres, målt mot 2019-nivå.

Spørsmål til diskusjon

1. Senterpartiet mener at EU gir folkestyret dårligere kår, og at den politiske og økonomiske integrasjonen i EU undergraver folkestyret og fratår medlemslandene økonomisk og politisk handlefrihet. Resultatet er større ulikhet og svekket folkevalgt kontroll med blant annet arbeidsmarkedet. Hva tenker dere rundt dette, og om å erstatte EØS-avtalen med handels- og samarbeidsavtaler med EU, etter reforhandlinger?
2. Senterpartiet har stor troverdighet i distriktspolitikken. Hvordan kan vi løfte bypolitikken på samme måte som distriktene, og hvordan kan vi jobbe for økt oppslutning i byene?
3. Solberg-regjeringens reformer har bidratt til flere tvangssammenslåinger av både fylker og kommuner. Senterpartiet vil legge til rette for reversering av sammenslåingene, der fylker og kommuner ønsker dette. Hva mener dere om dette? Bør eventuell reversering skje på bakgrunn av rådgivende folkeavstemninger? Hvilke argumenter kan være for/mot reversering/oppløsning/eventuelle justeringer av kommune- og fylkesgrenser?

Vil du lese mer om Senterpartiets politikk? Se <https://www.senterpartiet.no/#>

4. Rettferdig fordeling

Rettferdig fordeling oppnås best gjennom et levende folkestyre og desentralisering av eiendomsrett, makt, kapital og bosetting. Senterpartiet vil sikre den private eiendomsretten. Retten til eiendom er viktig for tryggheten til den enkelte – og samfunnet som helhet. En sunn balanse mellom offentlig og privat eierskap har gjort Norge til et høyproduktivt land med en velfungerende velferdsstat. Senterpartiet vil forvalte denne historiske arven videre og slå ring om den norske velferdsmodellen. Senterpartiet er motstander av en uhemmet markedsliberalisme og løfter fram folkestyret og blandingsøkonomien som alternativ. [Senterpartiets verdigrunnlag](#).

Utjevning og mindre forskjeller

Senterpartiet ser fordelingspolitikk både som et spørsmål om utjevning mellom samfunnsgrupper, mellom geografiske områder, og mellom generasjoner. De økonomiske og sosiale forskjellene øker både nasjonalt og internasjonalt. Senterpartiet vil bidra til en utjevning av disse forskjellene. Her er vårt varemerke å vise til de store mulighetene vi har til forebygging gjennom både politisk innsats og ved å vise tiltro til hva folk flest kan utrette når vi styrker vilkåra for innsats i nærmiljøet – i by og bygd.

Et viktig grep for å redusere forskjellene i Norge, er å sørge for at de rikeste betaler mer i skatt, mens de som tjener under 650 000 kr i året skal betale mindre i skatter og avgifter. Senterpartiet vil bygge et forebyggingssamfunn, framfor et reparasjonssamfunn. Rettferdig fordeling og et godt velferdstilbud hindrer sosial marginalisering. Vi vil også føre en politikk som bidrar til utjevning både mellom ulike land og innad i landet vårt.

Senterpartiet vil forsterke områdesatsingene for å bedre utjevne forskjeller, og særlig målrette dem mot å forebygge utenforskap og fattigdom blant barn og unge. Vi foreslår målretta tiltak for å redusere fattigdom, hjelpe barn i utsatte familier, sikre god inkludering i samfunnet og forebygge utenforskap. Senterpartiet vil derfor innføre gratis kjernetid for lavinntektsfamilier i SFO.

Norge bør, som et rikt land, fortsatt gå foran i kampen mot fattigdom. FNs bærekraftsmål er nasjonalstatenes felles plan for bærekraftig utvikling fra 2015 til 2030. Bærekraftsmålene om avskaffelse av sult og fattigdom, og å fremme god helse, er helt avgjørende dersom vi skal klare å nå de andre målene. Sterke sivilsamfunn og deltagelse gjør det enklere for det myndige menneske å ta bærekraftige valg. Senterpartiet vil bruke norsk bistandspolitikk aktivt for å sikre verdens voksende befolkning nok mat.

Mangfold og likestilling

Senterpartiet mener likestilling og likeverd er en viktig forutsetning for at alle skal ha et verdig liv, uavhengig av funksjonsnivå, kjønn, kjønnsidentitet, livssyn, seksuell orientering og kulturell og språklig bakgrunn. Alle skal ha mulighet til å delta i arbeids- og næringsliv, og ha innflytelse på samfunnsutviklingen. Ingen personer eller grupper skal behøve å tåle hets, trakassering, usynliggjøring eller diskriminering. Det skal alltid være fokus på selvbestemmelse, medvirkning, likeverd og holdningsskapende arbeid. Det skal slås hardt ned på alle typer krenkende adferd og rasisme.

Samfunnet skal legge til rette for at den enkelte får utnyttet sitt potensial, og fremme ordninger som bidrar til å rekruttere kvinner inn i politikk og næringsliv og menn inn på tradisjonelle kvinnearenaer. Norge har fremdeles et sterkt kjønnsdelt arbeidsliv, og Senterpartiet vil endre dette. Lik lønn for arbeid av lik verdi har lenge vært et grunnleggende prinsipp, og må gjennomføres snarest.

Velferd

Senterpartiet vil at samfunnet skal ha et sterkt sikkerhetsnett i form av velferdsytelser for dem som trenger det permanent, eller i faser av livet. Vi vil slå ring om viktige velferdsytelser som sykelønn, alderspensjon og uføretrygd. Hovedregelen skal være at uføre med restarbeidsevne helt eller delvis skal kunne vende tilbake til arbeidslivet. Dette krever tilrettelegging. Det er særlig viktig med tiltak som følger opp unge med psykiske lidelser.

Senterpartiet støtter opp om arbeidet for et inkluderende arbeidsliv. Avtalen om inkluderende arbeidsliv må være mer forpliktende for alle parter i arbeidslivet – både i privat og offentlig sektor. Det er viktig å styrke samarbeidet om sterkere tiltak for å inkludere grupper hvor mange sliter med å komme seg inn i fast arbeid, som personer med funksjonsnedsettelse og innvandrere.

Senterpartiet vil blant annet:

- Gjøre avtalen om inkluderende arbeidsliv mer forpliktende for alle parter i arbeidslivet. Både privat og offentlig sektor må forplikte seg til å få flere med nedsatt arbeidsevne inn i arbeidslivet.
- Sikre fulle pensjonsrettigheter fra første krone.
- Sikre at det skal være et økonomisk trygt valg å jobbe i kombinasjon med uføretrygd for å gjøre overgang til arbeidslivet enklere.
- Som hovedregel fjerne muligheten til å bli varig uføretrygdet for dem som er under 30 år, med unntak for enkelte diagnoser.

Senterpartiet støtter uførereformen som gir mer fleksibilitet for dem som har restarbeidsevne. Det er et hovedprinsipp for opprettholdelsen av arbeidslinja, at ingen skal kunne motta mer i velferdsytelser enn det de kunne ha regnet med å tjene som lønnsinntakere.

Unntaket fra dette er uføretrygdede med omsorg for flere barn, som får behovsprøvd barnetillegg. Arbeidslivet må gi ordnede forhold og ha plass til alle med hel eller delvis arbeidsevne. Senterpartiet støtter tiltak som gjør det lettere å kombinere arbeid med pensjon og andre velferdsytelser. Det er spesielt viktig å satse på lønnskudd til bedrifter som ansetter folk med delvis arbeidsevne. For mange er trygg arbeidsplass i skjermet virksomhet det beste, og slike tiltaksplasser er å betrakte som arbeid. Senterpartiet sier nei til en privatisering av de viktigste velferdsoppgavene. Dette innebærer blant annet et nei til privatisering av eldreomsorgen, skolen og sjukehus. Vi mener offentlig eide tjenester skal være grunnlaget i helsevesenet, og at eventuelle private tilbydere kun skal være et supplement og ikke en hovedtilbyder.

Økonomisk politikk

Senterpartiets økonomiske politikk bygger på forvaltertankegangen. Vår forpliktelse ligger i å sikre at vi kan overlevere samfunnet i bedre stand til neste generasjon. Den økonomiske politikken er et sentralt redskap for å oppnå dette. Senterpartiet vil føre en ansvarlig finanspolitikk som bidrar til stabil økonomisk utvikling, og god sosial og geografisk fordeling. Den offentlige pengebruken skal være nøktern og ansvarlig, samtidig som vi skal løse de viktigste fellesoppgavene.

Senterpartiet vil sikre langsiktig økonomisk stabilitet og bruke statens finansielle styrke til å drive aktiv motkonjunkturpolitikk. I gode tider er det viktig at staten begrenser pengebruken, for å ha handlingsrom til å stimulere økonomien i krevende tider. Senterpartiet vil redusere forskjellene i det norske samfunnet, og ser arbeidsmarkedspolitikken, næringspolitikken og skatte- og avgiftspolitikken som viktige verktøy for å bidra til dette.

Senterpartiet vil blant annet:

- Sikre en stabil og forutsigbar økonomisk politikk, som legger til rette for vekst og verdiskaping, sysselsetting og god sosial og geografisk fordeling.
- Sikre egen valuta og pengepolitikk under nasjonal kontroll.
- Legge vekt på at reguleringen av norsk banksektor ikke påfører mindre banker unødige regulatoriske krav. Det er viktig å sikre likeverdige konkurransevilkår mellom små og store banker, og mellom norske og utenlandske banker.
- Sikre det norske Finanstilsynet selvstendighet i sin virksomhet.

Senterpartiet ønsker norsk eierskap i det private næringslivet fordi dette sikrer verdiskaping, kompetanse, arbeidsplasser og framtidige investeringer i Norge. Senterpartiet vil føre en næringspolitikk som legger til rette for et livskraftig næringsliv og verdiskaping i hele landet. Det er et offentlig ansvar å føre en aktiv næringspolitikk, og sikre nasjonalt eierskap til naturressurser og viktige selskaper og kritisk infrastruktur. Vi vil arbeide for at statlig eierskap sikrer hovedkontor i Norge og forsknings- og utviklingsaktivitet her i landet.

Spørsmål til diskusjon

1. Hvordan kan Senterpartiet sin fordelingspolitikk bidra til utjevning mellom grupper, geografiske områder, og generasjoner? Finn gjerne eksempler.
2. De økonomiske og sosiale forskjellene øker både nasjonalt og internasjonalt, og var gjenstand for debatt gjennom valgkampen 2021. Selv om vi fremdeles har relativt små forskjeller i Norge, blir de rikeste blant oss stadig rikere. Senterpartiet vil bidra til en utjevning av disse forskjellene, men hvordan kan dette gjøres gjennom praktisk politikk? Les gjerne artikkelen [Hvor stor er den økonomiske ulikheten i Norge?](#) (Faktisk.no, Akerbæk og Molnes 08.09.21) som bakgrunn for en diskusjon om forskjellene i vårt eget land.
3. Senterpartiet vil ha et inkluderende arbeidsliv, hvor det er plass til alle. Hva er et inkluderende arbeidsliv, og hva må til for at flere skal få ta del i dette? Hvordan kan vi jobbe med dette politisk, i kommunestyre, fylkesting og på Stortinget?
4. Senterpartiets økonomiske politikk bygger på forvaltertankegangen, men hva betyr dette i praksis? Hvordan vil Senterpartiet løse de viktigste fellesoppgavene i samfunnet gjennom sin nøkterne og ansvarlige finanspolitikk? Finn gjerne eksempler fra eget kommunestyre/fylkesting.
[Les mer om Senterpartiets bank- og finanspolitikk her.](#)

Vil du lese mer om Senterpartiets politikk? Se <https://www.senterpartiet.no/#>

5. Fred mellom folk og nasjoner

Fred mellom folk og nasjoner bygger på gjensidig respekt og toleranse. Norge må arbeide for en verden der flere konflikter løses med politiske og diplomatiske midler. Senterpartiet vil styrke den nasjonale selvråderetten og mener mellomstatlig samarbeid mellom selvstendige land best ivaretar borgernes behov. Senterpartiet vil forsvare menneskerettighetene og den liberale rettsstaten. [Senterpartiets verdigrunnlag.](#)

Bistand

Senterpartiet mener at Norge skal ha en ambisiøs politikk for utviklings - og nødhjelp, innrettet for å møte mottakernes behov. Bistand er fortsatt viktig for mange land, og uten fortsatt høy bistand vil verden ikke lykkes med å nå bærekraftsmålene. Norge bør, som et rikt land, fortsatt gå foran i kampen mot fattigdom.

Senterpartiet mener norsk bistand kan effektiviseres betydelig, slik at en større andel av midlene når frem til dem som trenger den og mindre forsvinner i administrasjon og til drift.

Flest mulig bistandsprosjekter bør være langsiktige, og ha forutsigbar finansiering. Mat er avgjørende for å sikre god ernæring, helse og mulighet til å utdanne seg og arbeide. Senterpartiet vil at Norge skal ta internasjonalt lederskap i å løfte matsikkerhet og bærekraftige matsystemer på utviklingsagendaen. Senterpartiet vil stimulere til klimasmart landbruk som ivaretar de enkelte landenes mulighet til å produsere mat for egen befolkning, som bevarer biologisk mangfold, og der småbønder ikke blir redusert til sesongarbeidere.

Utviklingspolitikken bør i større grad dra veksler på den godt organiserte samvirkemodellen som finnes i norsk landbruk. Tilgang på grunnleggende infrastruktur som energitilførsel, vann, avløp og renovasjon er avgjørende for å bedre helsa i befolkningen i mottakerlandene. Sammen med satsing på universelle helsetjenester, bidrar dette til økt livskvalitet. Norge må også ta en aktiv rolle i arbeidet for å sikre trygge fødsler og selvbestemt abort, og prioritere arbeidet for å hindre barneekteskap, vold og overgrep.

Senterpartiet vil blant annet:

- At Norge skal bevilge minst 1 % av BNI til utviklingshjelp. Oppfyllelse av bærekraftsmålene må være en hovedmålsetting i stortingsperioden 2021–2025, og særlig retten til vann, mat og helse.
- Bruke norsk bistandspolitikk aktivt for å sikre verdens voksende befolkning nok mat. Det må samtidig satses på klimasmart landbruk, for å redusere utslippene og forebygge negative konsekvenser av klimaendringene. Dette innebærer at en større andel av bistandsmidlene må gå til landbruk.
- Videreføre Norges ledende rolle globalt for å sikre tilgang til utdanning under humanitære kriser.
- Utnytte og initiere fornybare energiløsninger med blant annet solenergi.
- Arbeide for at kvinner og barn i hele verden får rett til å foreta egne valg og bestemme over sine egne kropper og eget liv. Det er særlig viktig å prioritere kvinner og barn i krisesituasjoner, siden de da er sårbare for overgrep og menneskehandel.

Utenriks

Målet med utenrikspolitikken er å ivareta Norges interesser i det internasjonale samfunnet. Dette inkluderer en sterk norsk innsats for å styrke folkesuvereniteten, demokratiet og menneskerettighetene, rettferdig fordeling, ansvarlig forvaltning av naturressursene og sterk klima- og miljøinnsats.

Samtidig ser vi at nasjonalstatene er under press mange steder i verden. Makt og ressurser sentraliseres, og flyttes fra folkevalgte organer til overstatlige organer som EU, internasjonale finansinstitusjoner og multinasjonale selskaper. Kjernen i Senterpartiets utenrikspolitikk ligger i internasjonalt samarbeid mellom suverene, demokratiske nasjonalstater. Senterpartiet mener at mer dialog og samarbeid om felles interesser, samt et sterkt folk til folk-samarbeid i Barentsregionen, er både i Norges og Russlands interesse. Norge og NATO må bidra til avspenning og normalisering, i et område stadig mer preget av stormaktrivalisering. En slik utvikling avhenger også av Russland, og kan ikke skje på bekostning av folkeretten eller andre lands selvråderett og uavhengighet.

EU og EØS

Senterpartiet er opptatt av at Norge skal ha muligheten til å ivareta egne nasjonale interesser. Senterpartiet er derfor garantisten mot norsk EU-medlemskap. EU gir folkestyret dårligere kår. Den politiske og økonomiske integrasjonen i EU undergraver folkestyret, og fratrar medlemslandene økonomisk og politisk handlefrihet. Resultatet er større ulikhet og svekket folkevalgt kontroll med blant annet arbeidsmarkedet. Derfor sier vi nei til norsk EU-medlemskap.

Senterpartiet vil erstatte EØS-avtalen med handels- og samarbeidsavtaler med EU for å sikre norske interesser. Så lenge Norge er en del av EØS vil Senterpartiet utnytte de mulighetene avtalen gir for å ivareta norske interesser.

Senterpartiet mener at Norge må gå imot avståelse av suverenitet til EU gjennom EØS-avtalen. Senterpartiet vil også melde Norge ut av Schengen-samarbeidet, og gjeninnføre nasjonal grensekontroll. Muligheten for å videreføre et samarbeid med Schengen-landene om kriminalitetsbekjempelse må utredes.

Internasjonal handel

Senterpartiet er bekymret for den maktforskyvningen som i lang tid har skjedd i forholdet mellom statlige myndigheter og multinasjonale selskaper – og dermed mellom internasjonal storkapital og folkevalgte.

Mange multinasjonale selskaper flytter virksomhet mellom land på en slik måte at de betaler minst mulig skatt. Det betyr ikke bare mindre penger til finansiering av velferd; det svekker også konkurransekraften til norske bedrifter som skatter i Norge. Hvis vi vil ha stabile samfunn med små forskjeller, må vi ta vare på det demokratiske felleskapet i nasjonalstaten. Dette fellesskapet sikres best gjennom gode, offentlige tjenester og et åpent politisk system der de styrende står til ansvar for innbyggerne.

Senterpartiet støtter ikke at Norge inngår handelsavtaler som innsnevrer norske folkevalgtes rett, eller mulighet til politisk styring. Vi er også motstander av handelsavtaler som vil føre til klare brudd på felles klimaforpliktelser, eller som svekker menneskerettighetene. Mulige handelsavtaler som TTIP og TISA, vil kunne innebære en avgrensning av folkevalgtes rett til å styre utviklingen på sentrale samfunnsområder. Avtalene truer offentlig sektor slik vi kjenner den, og dessuten mat- og miljøstandarder. Senterpartiet mener at alle land skal ha rett og plikt til å produsere mat til egen befolkning. Dette må også være Norges posisjon i internasjonale handelsforhandlinger. Senterpartiet vil medvirke til at andelen av landbruksimporten som kommer fra de minst utviklede land blir større. Dette på bekostning av import fra EU og USA, men under forutsetning av at landbruksimport ikke går på bekostning av de fattige landenes mulighet til å mette egen befolkning.

FN

FN bør styrkes som fredsbygger og politisk rådgivningsorgan, som kan stå i sentrum for arbeidet med å etablere funksjonsdyktige stater basert på åpenhet, ansvarlighet, demokrati, menneskerettigheter og lov og rett som bærende prinsipper. Dette forutsetter et sterkt FN som med tyngde kan forsvare folkeretten og suverenitetsprinsippet, og bidra til å løse globale utfordringer. Organisasjonen må ha høy legitimitet. Det er nødvendig å effektivisere og reformere FN, slik at byråkratiet blir mindre. Arbeidet mot korrupsjon og illegitime pengestrømmer må ha høy prioritet. Respekten for menneskerettighetene må ligge til grunn for det norske internasjonale engasjementet.

Vi trenger et FN med høy legitimitet, og er ikke tjent med at nye arenaer som G20 eller koalisjoner av frivillige som i større grad legger premissene for internasjonal politikk. FNs rettighetsfokus er en viktig motvekt mot økonomisk fokus i andre organisasjoner.

Både FN og NATO har en atomvåpenfri verden som mål. Dessverre er atomvåpen fortsatt en stor trussel mot verdens befolkning. Mer enn 50 land har nå tilsluttet seg FNs traktat for forbud mot atomvåpen, og traktaten har trådt i kraft. Senterpartiet mener derfor det er på tide at også Norge signerer og ratifiserer traktaten.

- Les mer her om hvordan KS arbeider med bærekraftsmålene i kommunesektoren: <https://www.ks.no/fagomrader/samfunnsutvikling/barekraft/>

Flyktninger og innvandring

Senterpartiet vil føre en ansvarlig og anstendig flyktning- og asylpolitikk som bygger på våre internasjonale forpliktelser, humane tradisjoner, vår nasjonale kapasitet og anbefalinger fra FNs høykommissær for flyktninger.

Asylpolitikken er tjent med bred tverrpolitisk enighet. Eventuelle endringer bør komme som et resultat av brede politiske løsninger. Det er viktig at Norge har en klar praksis i asylsaker. Dette vil bidra til å begrense antallet asylsøkere uten beskyttelsesbehov, og forkorte behandlingstiden i asylforvaltningen. Alle som søker asyl i Norge, skal ha trygghet for at deres rettsikkerhet blir ivaretatt.

Senterpartiet mener ventetida på asylmottak må gjøres kortest mulig. Arbeidet med integrering må starte allerede fra ankomst til Norge. De som får oppholdstillatelse i Norge, må bosettes raskt. Kommunene må få ressurser som gjenspeiler den store innsatsen som kreves for å skape god og trygg integrering. Senterpartiet mener at mottakene i langt større grad må innrettes slik at de forenkler bosettings- og integreringsarbeidet for dem som får varig opphold. Blant de områdene som bør løftes fram, er aktivitet i ventetiden, språkopplæring, skolegang for barn og unge, styrket kompetanse og innsats knyttet til avklaring og tidlig behandling av psykiske og fysiske helseutfordringer.

Bosetting av enslige mindreårige krever et spesialtilpasset apparat i kommunene. Barns beste må tillegges spesiell vekt i saker om opphold. Senterpartiet vil ha en innvandrings- og integreringspolitikk som setter menneskeverd i fokus, hvor enkeltmennesket har klare rettigheter og plikter.

Vi lever i en urolig verden. Norge skal bidra med det vi kan for å forbedre situasjonen for mennesker på flukt, men vi må ha kontroll med egne grenser og hvem som kommer til landet dersom vi skal sikre god integrering. Senterpartiet mener at dagens asylsystem ikke er rettferdig for dem som trenger det mest. Norge må derfor prioritere å ta imot kvoteflyktninger gjennom FN, samt økt humanitær hjelp i nærområdene for å hjelpe så mange som mulig. Mennesker som kommer til Norge, må gis mulighet til å ta i bruk egne ressurser – i arbeidslivet og i lokalsamfunnet. Utfordringene knyttet til bolig, utdanning og jobb må løses. Det er gjennom fast bosted og arbeid vi skaper den beste integreringen.

Spørsmål til diskusjon

1. Senterpartiet ønsker en ambisiøs og effektiv bistandspolitikk som når frem til dem som trenger det, med prosjekter som er langsiktige og har forutsigbar finansiering. Kjenner dere til Senterpartiets eget prosjekt, med støtte til Utviklingsfondets arbeid i Nepal - et av verdens fattigste land? Hvordan kan norsk bistand bidra til utvikling og utjevning i den fattige delen av verden? [Slik jobber Utviklingsfondet i Nepal](#) Les gjerne mer om samarbeidet mellom Senterpartiet og Utviklingsfondet her: <https://www.senterpartiskolen.no/internasjonalt>
2. Senterpartiet mener at alle land skal ha rett og plikt til å produsere mat til egen befolkning, og er kritiske til internasjonale handelsavtaler som bidrar til maktforskyvning mellom internasjonal storkapital og folkevalgte. Hvordan kan handel over landegrensene reguleres med demokratiske virkemidler? Hvordan kan internasjonale handelsavtaler, geopolitiske interesser og kapitalsterke, internasjonale interesser påvirke selvforsyning-grad i land som Norge?
3. De senere årene har en stadig mer urolig verden bidratt til at flere flykter. Senterpartiet inntok en aktiv rolle under flyktningekrisen i 2015, og bidro til avtalen på Stortinget som la til rette for at Norge kunne ta imot 8 000 kvoteflyktninger fra Syria. [Flyktningeforliket, Store Norske Leksikon](#) Hva tenker dere om Senterpartiet sin politikk når det gjelder flyktninger og innvandring?
4. Kjernen i Senterpartiets utenrikspolitikk ligger i internasjonalt samarbeid mellom suverene, demokratiske nasjonalstater. Dette forutsetter et sterkt FN som med tyngde kan forsvare folkeretten og suverenitetsprinsippet, og bidra til å løse globale utfordringer. [Agenda 2030](#), med de 17 bærekraftsmålene er en global handlingsplan vedtatt av alle FNs medlemsland. Bærekraftsmålene ser miljø, økonomi og sosial utvikling i sammenheng. Hvordan kan vi jobbe med bærekraftsmålene, lokalt og sentralt gjennom Senterpartiets praktiske, politiske løsninger?

Vil du lese mer om Senterpartiets politikk? Se <https://www.senterpartiet.no/#>

6. Senterpartiet i regjering

Hurdalsplattformen

13. september 2021 gjorde Senterpartiet sitt beste stortingsvalgresultat siden EU-kampen på 90-tallet, med 13,5% og 28 stortingsrepresentanter. Senterpartiet gikk den 14. oktober inn i regjeringen Støre, etter å ha blitt enige om felles regjeringserklæring med Arbeiderpartiet.

Innledningen til [Hurdalsplattformen](#) er gjengitt under. Det er denne politikken Senterpartiet og Arbeiderpartiet sammen skal sette ut i livet i stortingsperioden 2021-2025.

En regjering for vanlige folk

Valget i 2021 handlet om hva slags samfunn vi vil ha. Resultatet ga et historisk sterkt flertall for en ny og mer rettferdig kurs for landet. Vanlige folk i hele landet vil at deres liv, utfordringer og interesser igjen skal stå øverst på dagsorden. Det beste med Norge er den høye tilliten vi har til hverandre, og det sterke fellesskapet som binder oss sammen. Små forskjeller mellom folk og et levende folkestyre har gjort Norge til et av verdens beste land å bo i. Økende avmakt, tjenester som privatiseres og sentraliseres, og økende ulikhet tærer på tillit, trygghet og samhold. Etter åtte år med økte forskjeller og sentralisering skal regjeringen flytte makt til vanlige folk på alle områder i samfunnet. Aller viktigst er trygt arbeid til alle og gode velferdstjenester nært folk. Det gir like muligheter og trygghet for at alle har et sterkt fellesskap i ryggen. Slik skaper vi grunnlag for gode liv i hele landet og gir folk mer makt over eget liv. Ved å sette vanlige folk først ruster vi også Norge for de store oppgavene som nå venter oss i møte med klimakrise, digitalisering og utfordringene velferdsstaten står overfor. Sterke fellesskap, høy tillit og små forskjeller er avgjørende for at folk trygt kan være med og utvikle Norge. Det er ved å bygge på det beste med landet vårt at vi får folk med på store samfunnsløft. Folk stiller opp for fellesskapet når fellesskapet stiller opp for dem.

Vi vil gjøre trygt arbeid til alle til jobb nummer én

Arbeid til alle i et trygt arbeidsliv er nøkkelen til mer rettferdig fordeling og frihet for den enkelte. Flere unge mennesker skal få en sjanse i arbeidslivet. En mer aktiv næringspolitikk skal gi nye arbeidsplasser og økt eksport, og industri basert på våre felles naturressurser som kraft, fisk og skog skal gis en særstilling. Arbeidslivspolitikken skal bygge på respekt for vanlige folks ærlige arbeid og sikre en god lønn, en hel og fast stilling og en trygg pensjon for alle.

Vi vil utvikle hele Norge

Tiden for overkjøring av lokalsamfunn er over. Ingen kommuner eller fylker skal oppleve verken tvang eller press om å slå seg sammen. Lokalsamfunn skal bestemme mer selv, og folk skal få mer innflytelse over og kunne være stolte av sin egen hjemplass. I hele Norge vil vi sikre gode tjenester nært folk, flere arbeidsplasser, god infrastruktur og et variert kulturtilbud. Offentlig sektor skal være mer til stede i lokalsamfunnet, og ansatte skal få økt tillit og mer tid til brukerne.

Vi vil føre en rettferdig klimapolitikk som kutter utslipp og skaper jobber

Klimakrisen er vår tids største utfordring. Klima og natur skal være en ramme rundt all politikk. Norges ambisiøse klimamål forplikter hele regjeringen og alle deler av samfunnet. Målene skal nås. Politikken skal bidra til at bærekraftige næringer raskt vokser frem basert på kompetansen til verdensledende fagfolk i industrien. Olje- og gassnæringen skal utvikles, ikke avvikles. Klimapolitikken skal ikke være moraliserende, og den må være rettferdig. Slik bevarer vi et samfunn med små forskjeller og sikrer bred, folkelig støtte til klimapolitikken.

Vi vil bekjempe ulikhet og urettferdighet

Kampen mot Forskjells-Norge er en kamp for å bevare vår samfunnsmodell. Fattigdom skal reduseres, særlig den som rammer barnefamilier. Vanlige folk skal jobbe i et trygt arbeidsliv og betale mindre skatt på egen inntekt. Avgifter som rammer folk flest, skal reduseres, og velferdstjenester som barnehage og SFO skal bli billigere for alle. De med store formuer og inntekter skal bidra mer til fellesskapet. Lønnsforskjellene i offentlig sektor skal reduseres.

Vi vil satse på kunnskap og praktisk læring gjennom hele livet

En god oppvekst varer hele livet. Flere kvalifiserte lærere med mer tid til den enkelte elev er nøkkelen til mer praktisk læring og tidlig innsats i skolen. Slik skal alle barn kunne lykkes i fellesskolen. Yrkesfag og praktiske utdanninger og ferdigheter skal få økt anerkjennelse. Det skal satses på arbeidsfolks kompetanse gjennom hele yrkeslivet og et godt, desentralisert utdanningstilbud tett på det regionale og lokale arbeidsmarkedet.

Vi vil gi folk tryggheten tilbake i hele landet

Uansett hvor du bor i Norge, skal fellesskapet stille opp når det virkelig trengs. De siste årene har folk i store deler av landet opplevd mer utrygghet. For å få tryggheten tilbake, er det avgjørende at politi, ambulansetjeneste, brann- og redningstjeneste og sivilforsvar, er mer til stede og kommer raskere, særlig i distriktene. Økt norsk matproduksjon er en kritisk del av vår beredskap. Forsvaret av nasjonalstaten skal prioriteres.

Vi vil ha en offentlig helse- og omsorgstjeneste i verdensklasse

Fellesskapets helse- og omsorgstjeneste skal være tilgjengelig for alle, uavhengig av adresse og størrelse på lommeboken. Vi skal ha fagfolk i front, prioritere forebygging og lytte til pasientene. Etter åtte år med kutt og knappe budsjetter er en sterk kommune- og sykehusøkonomi kritisk for å øke grunnbemanningen og bedre tilbudet til eldre og syke. I kjølvannet av koronapandemien trengs et krafttak for å ruste opp det psykiske helsevernet.

Vi vil gjøre en forskjell i verden

Norge skal ivareta norske interesser i utlandet og bidra til sterkt internasjonalt samarbeid og en verdensorden basert på folkeretten. Der Norge har fortrinn, på områder som energi, klima og helse, skal vi gjøre en forskjell internasjonalt. I nordområdene ligger Norges viktigste fredsprosjekt. Norge skal vise solidaritet med mennesker i nød og gå foran i kampen mot fattigdom og sult. EØS-avtalen og norsk medlemskap i NATO ligger fast. Regjeringen vil ikke søke medlemskap i EU.

Les hele regjeringserklæringen her: [Hurdalsplattformen](#)

Senterpartiet i regjering etter 1945

Senterpartiet har deltatt i følgende regjeringer:

- John Lyng, 1963, 28. august - 25. september (sammen med Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre)
- Per Borten, 12. oktober 1965–17. mars 1971 (sammen med Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre)
- Lars Korvald, 18. oktober 1972 – 16. oktober 1973 (sammen med Kristelig Folkeparti og Venstre)
- Kåre Willoch, 8. juni 1983 – 9. mai 1986 (sammen med Høyre og Kristelig Folkeparti)
- Jan P. Syse, 16. oktober 1989 – 3. november 1990 (sammen med Høyre og Kristelig Folkeparti)
- Kjell Magne Bondevik, 17. oktober 1997 – 17. mars 2000 (sammen med Kristelig Folkeparti og Venstre)
- Jens Stoltenberg, 17. oktober 2005 – 16. oktober 2013 (sammen med Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti)
- Jonas Gahr Støre, 14. oktober 2021 - (sammen med Arbeiderpartiet)

Da Senterpartiet skiftet navn fra Bondepartiet i 1959, var distriktspolitikken blitt den store fanesaken. På 1960-talet hadde partiet formulert perspektivet: Sentralisering mot desentralisering, sentrum mot periferi, konfliktlinjer som gjorde seg gjeldende både nasjonalt og internasjonalt. Senterpartiet var nå fast forankret i forestillingen om at samfunnsutvikling er menneskeskapt, og kan påvirkes og styres.

Borten-regjeringen, som var den første ikke-sosialistiske regjering etter krigen, hadde sitt politiske tyngdepunkt i sentrum. Denne regjeringen viste sans for å skape rettferdighet i velferdsstaten, og hadde tilsvarende styringsvilje. Regjeringen Borten ble felt da EF-saka for fullt slo inn i politikken ved starten av 1970-talet. Senterpartiet ble kritisert for å være for opptatt av bøndernes interesser, men partiet fikk nå støtte blant velgerne. I 1973 hadde Senterpartiet med sine 21 stortingsrepresentanter et godt utgangspunkt for videre vekst. Partiet vedtok også et nytt prinsipp-program som tok opp i seg de økologiske perspektivene, i tråd med den «grønne bølgen» på 1970-tallet.

Slutten av 1970-åra og hele 1980-tallet ble preget av økonomisk markedsliberalisme, hvor politisk styring ble avviklet på område etter område. I denne perioden var Senterpartiet ute av de store samfunnskampene. Partiet forsøkte å vinne enkeltsaker, og verne om viktige skanser ved å delta i borgerlige regjeringer med tyngdepunktet til høyre. Dette var allikevel en vanskelig tid for Senterpartiet, med lav velgeroppslutning.

Med ny EF (EU)- kamp brøt Senterpartiet derfor med denne linja. EF-saka førte Senterpartiet ut av regjeringa Syse, og partiet tok et grunnleggende oppgjør med blokkenkningen i norsk politikk. Dette ga ny vekst, og ved stortingsvalget i 1993 ble Senterpartiet det nest største partiet på Stortinget, 32 representanter.

Før valget i 1997 satte partiet som mål å få etablert en sentrumsregjering. Valget ga nedgang for Senterpartiet, men målet om sentrumsregjering ble nådd. Mindretallsregjeringen med Venstre, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti ble til tross for spådommer, og et spesielt lite samarbeidsvillig stortingsflertall, sittende til mars 2000. Regjeringen beviste at sentrum i norsk politikk var styringsdyktig, og etter regjeringens fall fortsatte sentrumspartiernes samarbeid.

Senterpartiet gikk til valg på sentrum som regjeringsalternativ også i 2001, men partiet mistet sin langvarige vippeposisjon etter valget. Kristelig Folkeparti og Venstre gikk i regjering med Høyre, og Senterpartiet ble stående alene som forsvarer av sentrum i Stortinget. Partiet var klart i opposisjon til politikken fra stortingsflertallet. Senterpartiets mål om folkestyre, desentralisering, livskraftige distrikter, lokal verdiskapning, sosial likestilling, forvalteransvar og en miljøvennlig utvikling ble kraftig utfordret.

Fram mot stortingsvalget 2005 ble det mer og mer klart for alle tillits- og folkevalgte i Senterpartiet og velgerne våre at en fortsatt regjering dominert av høyrekreftene i norsk politikk gikk i stikk motsatt retning av Senterpartiets politiske mål. Det kom derfor gradvis fram et ønske om å kunne inngå i en allianse med makt til å dra politikken i Senterpartiets retning. Alliansen med Arbeiderpartiet og SV ble enstemmig vedtatt på Senterpartiets landsmøte mars 2005.

Senterpartiet gikk for første gang til valg i 2005 med et uttrykt mål om å danne en rød-grønn flertallsregjering. Senterpartiets hovedsaker ved valget var lokal velferd (herunder kommuneøkonomi), samferdsel og næring samt frivillighet, idrett og kultur. Den rød-grønne alliansen vant valget og regjeringsplattformen ble framforhandlet på Soria Moria med godt gjennomslag for Senterpartiet, som også fikk fire departementer: Kommunal- og regional-, Samferdsel-, Olje- og energi- samt Landbruks- og matdepartementet.

Stortingsvalget i 2009 ga Senterpartiet en oppslutning på 6,2 prosent, en tilbakegang på 0,3 prosent – men fikk allikevel 11 representanter. Valgresultatet var historisk. For første gang på over 40 år ble en flertallsregjering gjenvalgt.

Ved stortingsvalget i 2013 fikk Senterpartiet 5,5 prosent og 10 stortingsrepresentanter. Den rød-grønne regjeringa med Sp, Ap og SV mistet flertallet, og Senterpartiet gikk i opposisjon. Senterpartiet førte i hele stortingsperioden fra 2013 til valget 2017 en konsekvent og klar opposisjonspolitik mot H/FrP-regjeringas sentraliseringspolitikk. Landsmøtet i 2017 vedtok at en Senterparti-/Arbeiderpartibasert regjering ville være den beste plattformen for en politikk som ser hele Norge, og fortsatte i opposisjon fram til stortingsvalget 2021.

(Kilde: <https://www.senterpartiet.no/historie/sps-historie>)

Senterpartiskolen
1962-2022

www.senterpartiskolen.no

